

Institutul de Medicină și Farmacie din București

CONTRIBUȚII LA BIOGRAFIA LUI ȘTEFAN ȘTINCA

C. I. Bercuș

Cel care a pus bazele medicinei sociale în țara noastră, la sfîrșitul secolului trecut, a fost dr. Ștefan Știncă (1865—1897) medic și militant socialist.

Ideile expuse în teza sa de doctorat: „Mediul social ca factor patologic”¹ reprezintă o analiză științifică a problemelor de sănătate publică făcută prin prisma filosofiei marxiste.

Elev fiind la Liceul național din Iași, în clasa a III-a în anul școlar 1880—1881, ia contact pentru prima dată cu ideile socialiste, cărora avea să le rămînă credincios, după cum singur o spune „pină la moarte”.

Autorii unui recent atricol arată că după promovarea a patru clase la Liceul național, Ștefan Știncă se înscrie în sept. 1882, „în numărul elevilor ce frecventau Facultatea de medicină din Iași”². Și cum nu terminase studiile liceale, el se înscrie pentru a obține „licența în medicină”, iar nu doctoratul. Aici frecventează și promovează primii trei ani de facultate: anul I în 1882—1883; anul II în 1883—1884 și anul III în 1884—1885.

În toamna anului 1885 fiind în posesia unui certificat de absolvire a trei ani de medicină și a unei foi de inscripții, studentul Știncă solicită înscrierea la Facultatea de medicină din București la 25 oct. 1885, prin cererea înregistrată la nr. 884.

Pină aici lucrurile sînt puse la punct și bine cunoscute acum datorită mai ales ultimei lucrări a lui I. Chelczer, privitoare la *Studiile lui Ștefan Știncă*.³ Vom aduce însă unele completări pe baza unor documente recent aflate, referitoare la studiile și la activitatea sa publicistică.

Cînd Ștefan Știncă se găsea înscris în anul IV la medicină la București, la junătatea anului universitar 1885—1886, se primește la decanatul acestei facultăți, adresa cu nr. 247 din 4 aprilie 1886, prin care decanatul Facultății de medicină din Iași „în interesul ordinii și a liniștei ce trebuie să domnească în orice cerc de instrucțiune, dar mai ales în Universități, unde de regulă elementele de dezordine au urmări foarte dezastruoase... își permite să atragă atențiunea asupra unui student Ștefan Știncă, ce a trecut cu studiul de la Iași la București și care crede ca ceva de fală și victorios a se declara autor a mai multe articole publicate anul trecut în jurnalul „Drepturile omului” prin care pervertea și denatura (?) mai multe fapte pe contul profesorilor săi”.

Și decanul Facultății de medicină din Iași continuă prin adresa menționată: „cred necesar a vă înainta un număr din jurnalul „Drepturile omului”, unde veți vedea ne-rușinarea cu care ucenicul vine prin întuneric să-și calomnieze dascălul (?) și un alt număr din jurnalul „Lupta”, unde își ridică vîlul spre a da în acest moment probe de adevăritate tuturor falsităților scrise atunci (?)... acest student, este un membru peri-

culos al facultății și trebuie a-l avea îndecapropoave priveghere spre a vă putea da pe viitor compt de motorii unor astfel de fapte”.

Este destul de clar deci că studentul *Stincă* intrase în conflict cu decanatul facultății din Iași, pentru articolele scrise nu prin întuneric — cum spune decanul — ci în lumina presei contemporane, chiar dacă purtau drept semnătură numai unele inițiale. El nu s-a dat înlături de a le recunoaște ca fiind ale lui.

Socotit un „element periculos” studentul *Stincă* a înțeles că este bine să plece din Iași la București, la o facultate similară. Numai că decanul Facultății de medicină din Iași îl urmărește și caută să-i creeze atmosferă grea și la București, fapt pentru care intervine cu adresa menționată, făcându-i recomandarea de „element periculos”. „calomniator” și „pervertitor”.

Din cercetarea presei și analiza publicațiilor menționate în adresa decanatului din Iași, ne putem da seama de felul în care s-au petrecut lucrurile.

Începînd cu data de 27 aprilie 1885, *Stincă* publică în ziarul politic „*Drepturile omului*” o suită de articole intitulate „O instituție burgheză”. Astfel în nr. 70 (27 aprilie 1885) avînd drept pretext o vizită la spitalul X, constata atmosfera încăleată ce există în sala de așteptare friajul bolnavilor făcut pe sprinceană, vizita de mintuială a doctorului prin saloane, etc.

La 1 mai 1885 (în nr. 73) ne descrie felul în care se prezenta sala de operație; necurațenia care domnea, masa insuficientă și fără nici o prezentare ca aspect, precum și modul în care se desfășoară un curs de clinică.

În nr. 78 din 9 mai 1885, sint scoase în evidență: frigul din saloane, doctorul de garda care face curte unei tinere bolnave, în timp ce nu se prezintă la o muribunță unde fusese chemat, o descriere sumară a farmaciei spitalului și a rețetelor.

Deasemenea la data de 16 iunie 1885, sub titlul „Știe-tot” și „Medic tras la răspundere” — extras din Lupta — amintește cazul unei femei operate de chist ovarian, în timpul sarcinii, iar în nr. 113 din 21 iunie 1885, a apărut la rubrica intitulată „Cronica literară” o schiță din întâmplările spitalului Sf. Spiridon, cu titlul „Sarcomul” cu inițialele A.B.C.

După cum am văzut, aceasta nu era singura schiță pe care o relatase studentul *Stincă* (A.B.C.), fapt pentru care se socotea îndreptățit decanul facultății din Iași să-l considere „element periculos și calomniator al dascălilor săi”.

Mărturie ne stă și nr. 129 din 12 iulie 1885, din același ziar, unde sub încălțura, C., același student ne prezintă un salon de venerici, făcînd o serie de considerații asupra bolilor lumești de la țară și în armata.

Iată așadar motivul adevărat pentru care *Stincă* s-a transferat la București, care fără îndoială că fiind un „mare centru politic, cultural și muncitoresc al țării, îi deschide și un orizont larg, atît pentru dezvoltarea politică, cît și pentru cea profesională”, cum se afirmă de unii autori.⁴

Prof. I. Felix decanul Facultății de medicină din București în acea vreme, supune adresa Facultății din Iași consiliului profesoral din 19 mai 1886, iar acesta dispune să fie adus cazul la cunoștința Ministerului cultelor și instrucțiunii publice, cerîndu-i opinia.

La adresa 530 din 26 mai 1886, trimisă ministerului spre cele ce va crede de cuviință, decanatul primește răspunsul Diviziei Școlare prin adresa nr. 6.290 din 5 iunie 1886 (semnată de S. Haret pentru ministru) prin care se precizează că „ceștiunea despre care tratează raportul este de disciplină interioară a facultății și în asemenea cazuri trebuie să se aplice legea și regulamentul facultății”. În urma acestora, decanul procedează la aplicarea regulamentului, dînd studentului *Stincă* o admonestațiune pentru publicarea incorectă (?) a articolelor incriminate.

Acest lucru îl aflăm și din rezoluția pusă de același decan (*I. Felix*) pe o nonă adresa a Facultății de medicină din Iași (nr. 118 din 22 ianuarie 1887) prin care se cer relații asupra conduitei pe care acest student a avut-o în anul școlar 1885-1886 și în trimestrul I anul 1886-1887. Totodată se întreabă dacă „nu cumva *Ștefan* a fost eliminat, căci susnumitul a cerut înscrierea la acea facultate și pentru ca armonia să se păstreze între ambele facultăți a crezut necesar să solicite lamuririle de mai sus”.

Facultatea de medicina din București răspunde la 26 ianuarie 1887 prin adresa cu nr. 58, informând că *Ștefan* a primit în anul școlar 1885-1886 o admonestațiune din ordinul Consiliului profesoral, iar alte pedepse n-a suferit. Se mai afirmă în această adresă și faptul că la sfârșitul anului școlar 1885-1886 a depus cu succes examene de fine ale anului IV și a fost promovat în anul al V-lea.

De asemenea aflăm că la 12 decembrie 1886 s-a prezentat la examenul de științe fizico-chimice (baccalaureat restrins), prevăzut de legea din 12 iulie 1886, dar neprimind notă satisfăcătoare la proba scrisă n-a fost admis la cea orală.

Intr-adevăr prin cererea înregistrată la nr. 777 din 29 oct. 1886, *Ștefan Stincă* ceruse inserarea între numărul elevilor ce vor trece examenele de științe fizico-chimice pentru schimbarea însciriților de licență în doctorat“.

După cum se știe legea din 12 iulie 1886 prevedea că cele două facultăți de medicină (din București și Iași) nu vor mai conferi, începind cu data promulgării ei (Monitorul Oficial nr. 94 din 29 iulie 1886) decit diploma de doctor. De aici înainte nu vor mai fi primiți la înscriere decit absolvenții cu studii complete de liceu, iar cei care se găseau înscriși pentru obținerea titlului de licențiat în medicină, pe bază a cinci și patru clase de liceu, erau obligați să treacă în termen de 6 luni de la promulgarea ei, un examen de fizico-chimice, deoarece altfel vor fi excluși din facultate.

Conformându-se acestei obligații, *Ștefan Stincă* se prezintă în termenul legal după cum am văzut, la 12 decembrie 1886, la acest examen, dar nu obține nota de trecere la proba scrisă.

Atunci se gîndește la o soluție care să-i înlesnească o pregătire mai temeinică și ia hotărîrea de a se întoarce în mediul său familial, unde mai ușor i se puteau asigura condițiile minime de existență, poate și liniștea necesară pregătirii.

Putem trage deci concluzia că *Ștefan Stincă* a solicitat înscrierea la Iași în anul 1887, numai pentru motivul pregătirii și depunerii acolo a examenului de științe fizico-naturale (baccalaureatul) pe care nu-l trecuse la București.

Nu credem să fi fost determinat și de alte motive, dat fiind că nici decanatul nu le arată și nici nu se pot întrevădea altele din cercetările interpretate. Numai din dorința de a promova neapărat acest examen spre a se putea înscrie pentru obținerea doctoratului în medicină merge *Ștefan Stincă* din nou la Iași.

După cum se menționează în atricolul lui I. *Ghelerter* „Studiile lui *Ștefan Stincă*“, el se mută la Iași la sfârșitul lunii decembrie 1886 și conform prevederilor aceleiași legi din 1886, se prezintă din nou la baccalaureat după un interval de 6 luni de la data prezentării pentru prima dată, respectiv la 12 iunie 1887 și-l promovează. Unde a depus *Ștefan* acest examen de baccalaureat restrins? În Iași? Nu. Tot la București în fața comisiei formată din dr. D. *Sergiu*, președinte: dr. D. *Grecescu*, dr. C. *Istrati* și dr. Al. *Boicescu*, membri. Deși nu am găsit pînă acum în arhiva Facultății de medicină din București decit notele de trecere obținute la proba scrisă, nu mai încapă nici o îndoială că și oralul l-a trecut tot aici, împreună cu cei 38 candidați prezenți din 41 înscriși.

Așadar anul universitar 1886-1887 *Șt. Stincă*, deși se găsea înscris la Iași nu l-a frecventat, dînd prioritate examenului de baccalaureat, pentru că altfel ar fi fost pus în situația să-și piardă dreptul de a mai fi student al Facultății de medicină, după cum prevedea legea din 1886.

După promovarea examenului de științe fizico-chimice, studentul *Ștefan* revine în oct. 1887 și se înscrie din nou la București pentru doctorat, după care dată

urmează în mod regulat cursurile anului V și depune examenele respective, inclusiv examenul de teză la 22 ianuarie 1891, conferindu-i-se titlul de doctor în medicină și obținerea dreptului de liberă practică.

Cercetarea modului în care și-a făcut studiile universitare Ștefan Stincă ne întărește și mai mult convingerea că boala de care suferea, greutățile materiale prin care a trecut și intensa activitate socială desfășurată mai ales în ultimii ani de studii la București, în cadrul Cercului Muncitorului și al Clubului Muncitorilor, l-au pus în situația ca numai după 8 ani de la înscrierea în facultatea să-și încheie studiile universitare (1882—1891). În același timp nu trebuie să pierdem din vedere nici faptul că având la bază 4 clase gimnaziale, a trebuit să depună și examenul de științe fizico-chimice, pentru care a întrerupt un an, frecventarea facultății. Totuși rămîne o întrebare. De ce s-a prezentat Ștefan Stincă pentru susținerea tezei de doctorat abia în 1891, cînd el terminase anul cinci de studii în 1888, devenind prin aceasta absolvent? A fost cumva intern al spitalelor Eforiei ori serviciul pe care-l făcea încă din 1887 la consultațiile gratuite de la spitalul Colțea — după cum menționează în teza de doctorat — l-a împiedicat să-și treacă examenul de doctorat mai curînd? Nu știm încă. Să-l fi reținut oare starea sănătății? Cercetările viitoare vor lămuri și acest capitol.

Sosit la reducție: 11 martie 1963.

Bibliografie

1. București, 1891; Iași 1897 și București, 1956. În ultima ediție, dr. S. Izsák face o amplă biografie a dr. St. Stincă și o analiză a tezei de doctorat; 2. L. WASSERMAN și PALADE: Cîteva date noi despre Ștefan Stincă, în volumul Din istoria medicinei românești și universale, Editura Academiei R.P.R., București, 1962, pag. 420—422; 3. Idem, pag. 423—433; 4. S. IZSAK. Viața și opera lui Ștefan Stincă (1865—1897) studiu introductiv la Mediul social ca factor patologic, București, 1956, pag. 17.